

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep
0030 OSLO
Norge

Vår saksbehandler
Anja Marie Jahr

Vår dato
01.02.2024
Deres dato

Vår referanse
24/00066-1
Deres referanse

Innspill til statsbudsjettet 2025

Økt geopolitisk uro preger verdensbildet. I Norge kjenner mange på den økonomiske situasjonen, der økte renter og priser er en realitet. Sammen med klimaendringer og hyppigere ekstremværhendelser, har dagens situasjon igjen vist oss betydningen av å sikre god matsikkerhet og matberedskap. Viktigheten av et sterkt totalberedskap blir stadig mer dagsaktuelt, og et aktivt landbruk er kritisk for å oppnå dette.

Det er den løpende matproduksjonen i hele landet som gir reell matberedskap. I tillegg skapes arbeidsplasser og verdier av de naturgitte ressursene gjennom næringen over hele landet, fra Sør-Varanger i nord til Lindesnes i sør. Det at Norge er et langstrakt land, gjør landbruket mer robust. Det er derfor en prioritet å opprettholde aktivitet i hele landet. For å ivareta et aktivt jordbruk og oppnå det politisk vedtatte målet om å øke selvforsyningsgraden til 50%, er det kritisk med en politikk som styrker og sikrer den norske landbruksnæringen.

Norges Bondelag ber om at regjeringen i statsbudsjettet for 2025, på landbruks- og miljøområdet, særlig:

- **Bidrar til inntektsutjevning i jordbruket ved å innføre en «jordbrukskonto», på tilsvarende måte som tømmerkontoordningen i skogbruket.**
- **Styrker importvernet ved å flytte flere produkter fra krone- til prosenttoll.**
- **Bevilger mer midler til NVE sitt flom- og skredsikringsarbeid og øremerker en del av disse midlene til sikring av landbrukets arealer.**
- **Bevilger økt finansiering til Bionova og sørger for at Enova prioriterer en satsing på norsk, grønn landbruksteknologi for å sikre en vellykket klimaomstilling i landbruket.**
- **Bevilger mer midler til Mattilsynet, slik at nye plantevernmidler kommer ut på markedet raskere og at dyrevelferden sikres. For sistnevnte, er det også behov for økte midler til Veterinærdekning.**

Innføring av en «jordbrukskonto» som virkemiddel for inntektsutjevning

Skattereglene er ikke nøytrale mht. valg av selskapsform. Regelverket gir sterke incitament for å opprette AS eller ANS/DA (ansvarlige selskap) der det er mulig, noe det ofte ikke vil være i landbruket. De fleste landbruksforetak drives som enkeltpersonsforetak (ENK). Enkeltpersonforetak gir ikke – slik som for AS og DA/ANS – mulighet for å utsette inntektsføring

Bondelagets Servicekontor AS

Norges Bondelag

Postadresse: Postboks 9354 Grønland, 0135 OSLO, Tlf: 22 05 45 00
Besøksadresse: Landbrukets Hus, Hollendergata 5, 0190 OSLO
Bankkonto: 8101.05. 91392, **Org.nr.:** 985063001 MVA
bondelaget@bondelaget.no, www.bondelaget.no

Bankkonto: 8101.05.12891
Org.nr.: 939678670

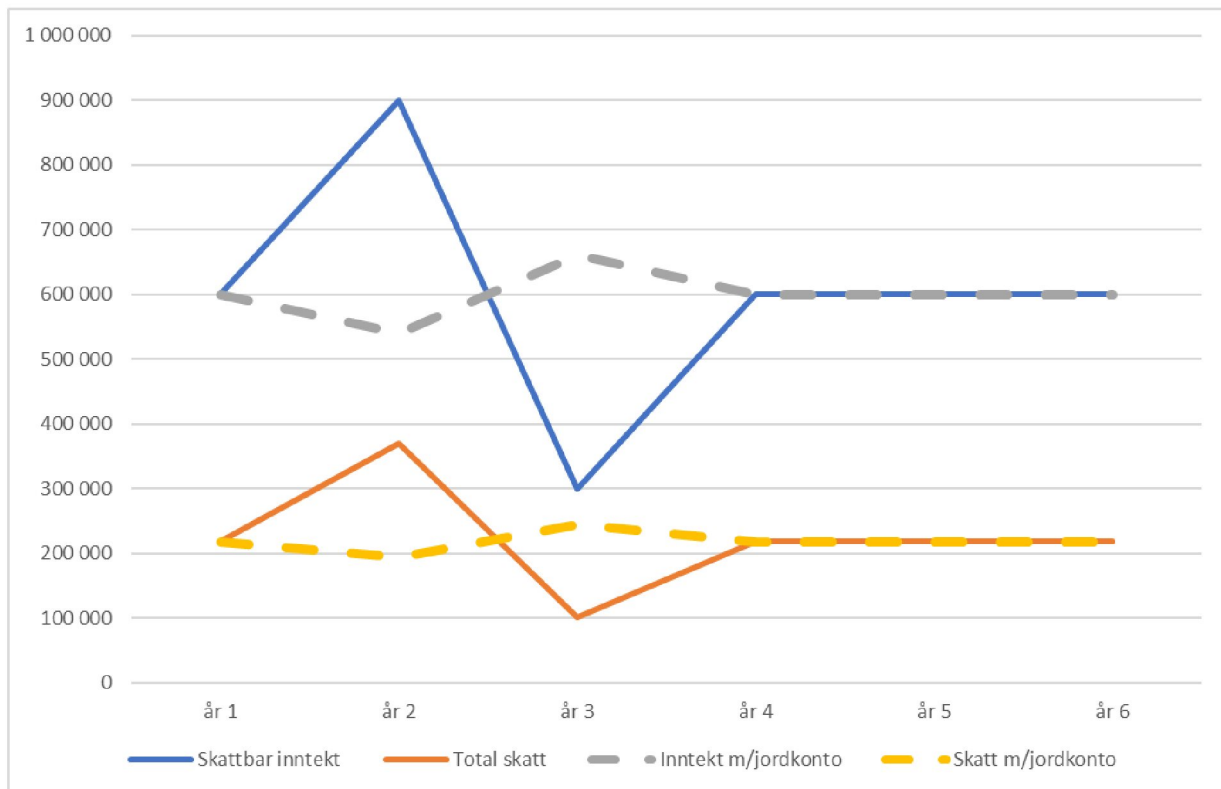
og skattlegging av overskudd i foretaket; alt kommer til beskatning i året. Med svært varierende inntekter i landbruket, kan dette gi uheldige utslag for bonden – især i form av manglende opptjening i trygde- og pensjonssystemet. Med hyppigere klimatiske utfordringer for primærnæringene, ser vi at avlingene i større og større grad varierer sterkt. I skogdriftsnæringen ser vi at man får noen år med høy avvirkning og overskudd/ inntekt, og andre år helt uten hogst eller inntekt for de fleste. For å gi en mer forutsigbar inntekt, føres overskuddet i driftsåret inn på en *tømmerkonto* (tidligere gjennomsnittsligning), og inntektsføres (og skattlegges) med minst 20 % av saldo i året man hogger og hvert år fremover. Man kan også ta mer enn 20 % av saldo til inntekt i året – dette står man fritt til å velge selv. Det man inntektsfører i året (altså minst 20 %), skattlegges som næringsinntekt og med personinntektsberegning (som gir trygde- og pensjonsrettigheter).

På grunn av store variasjoner i inntekter i landbruket som følge av varierende avlinger, bør en tilsvarende regnskapsteknisk avsetning innføres for jordbruket i form av en *jordbrukskonto*. Grunnlaget for hva som kan avsettes, kan f.eks. følge samme prinsipper som grunnlaget for jordbruksfradraget. Hvilken minimumssats som skal settes for en slik jordbrukskonto, må vurderes nærmere.

I tillegg til en jevnere skattelegging (marginalskatt) av inntekt i landbruksnæringen, er det også mange andre positive følger av å innføre en slik jordbrukskonto. For bønder vil muligheten til å jevne ut inntekter fra jordbruket oppleves som en tryggere situasjon i en tid hvor vi ser at avlinger og driftsmidler ødelegges av klimatiske utfordringer. Dette er en trygghet som trengs for å holde på flest mulig matprodusenter, ved at bonden vil få mulighet til å tilpasse seg en jevnere inntekt, med mer forutsigbare velferdsrettigheter og bedre pensjonsopptjening. Dette tror vi også vil motivere flere yngre til å satse på landbruket.

En annen positiv effekt vil være at vedlikehold på gården kan tas når det er fornuftig, og ikke nødvendigvis bare i de årene en har høy inntekt. Videre vil en kunne utjevne unaturlige topper i overskuddet som følge av høy varelagervurdering, slik vi særlig så uheldige eksempler på i 2022 – der vi fikk en kraftig kostnadsøkning i landbruket. Også for konsum- og rugeeggprodusenter er vi kjent med at en får unaturlige svingninger i overskuddsberegningene på grunn av syklusene i eggproduksjonen. En innføring av jordbrukskonto vil i noen grad kunne gi mulighet for produsentene å flate ut inntekten over tid.

Med en slik ordning vil staten få noe lavere skatteinntekter fra de av landbruksforetakene med de høyeste inntektene i de beste avlingsårene. Men til gjengjeld, vil staten kunne oppnå noe mer skatteinntekter i dårlige avlingsår – i motsetning til i dag der flere har svært lav, eller kanskje negativ, næringsinntekt. Som illustrert i figur 1, antas det derfor at provenyet ikke vil svekkes vesentlig over tid. Figuren tar utgangspunkt i 60 % inntektsføring i år 2, og det resterende i år 3.

Figur 1 Figuren illustrerer provenyet over tid, ved innføring av en jordbrukskonto. Her er det beregnet 60% inntektsføring i år 2, og det resterende i år 3.

Norges Bondelag mener at det bør innføres en «jordbrukskonto» på tilsvarende måte som tømmerkontoordningen (tidligere gjennomsnittsligning) i skogdriftsnæringen. En slik inntektsutjevningsordning krever lovendring. Endringen vil ha mange positive følger. Det vil blant annet bidra til mindre varierende inntekt som følge av klimatiske variasjoner, fremme muligheten for bedre pensjonsopptjening og rettigheter i velferdssystemet, forhindre at vedlikeholdsarbeid må utsettes, eller at bønder får store underskudd i vedlikeholdsår, og redusere effekten av naturlige sykluser i biologiske næringer. I tillegg vil ordningen redusere effekten av plutselige endringer i kostnadsbildet for bonden, bedre likviditeten for bonden og gi jevnere skattebelastning – som vil føre til at mer av overskuddet kan pløyes tilbake til landbruket.

Importvernet må styrkes

Importvernet er en forutsetning for å kunne opprettholde en variert bruksstruktur og produsere mat i hele vårt varierte og langstrakte land – med tanke på høye produksjonskostnader, krevende klima og topografi og strenge krav til produksjonen. Samfunnsansvaret knyttet til å styrke selvforsyningen ble bekreftet at totalberedskapskommisjonen og Riksrevisjonen i fjor. For å få til dette, er det helt nødvendig med et styrket importvern. Dette vil sikre bondens mulighet til å kunne ta ut økt inntekt gjennom markedet, i tillegg til å sikre langsiktighet i produksjonen.

Importen av jordbruksprodukter øker stadig og er nå på over 100 milliarder kroner. Det er mer enn en dobling av importen på ti år. En av de få virkemidlene Norge har for å styrke importvernet, er overgang fra krone- til prosenttoll. WTO-avtalen (Verdens Handelsorganisasjon) fra 1994 gir oss rett til å veksle mellom prosent- og kronetoll, slik at vi kan bruke den formen for tollvern som gir best beskyttelse. Tollsatsene er ikke oppjustert siden avtalen ble inngått, og kronetollen har derfor mistet sin verdi for mange produkter som følge av inflasjon og økt differanse til verdensmarkedsprisene over tid. En overgang til prosenttoll for enkeltprodukter kan gi styrket tollvern innenfor dagens WTO-regelverk.

Vi er glade for at også regjeringen i Hurdalsplattformen slår fast at de vil: «*Sikre importvernet for norsk jordbruk, blant anna gjennom val mellom prosent- og kronetoll, og sørge for at importvernet ikkje blir svekka, når ein inngår nye handelsavtaler*».

Dette arbeidet startet for regjeringens del med omlegging fra krone- til prosenttoll på hel issalat, knollselleri, rødbeter, kålrot fra nyttår i år, og potet/potetflak/potetgranulat fra 1.september 2024. Det er bra at regjeringen har startet prosessen med omlegging fra kronetoll, men flere produkter må legges over til prosenttoll i kommende års budsjett.

Norges Bondelag mener regjeringen må legge om flere produkter fra krone- til prosenttoll i neste års budsjett. Overgangen i årets budsjett er positiv, men ikke nok til å vesentlig styrke det norske importvernet og sikre økt selvforsyning.

NVE, flom og skredsikring

Vi opplever stadig hyppigere ekstremvær som følge av klimaendringer. Bare de siste årene har hendelser som tørken og skogbrannsommeren i 2018, flommen i Skjåk og Luster høsten 2018, kraftig nedbør og skred i Jølster sommeren 2019, leirskredet i Gjerdrum desember 2020 og storflommene i august 2023 demonstrert at det haster å få gjennomført konkrete sikringstiltak mot flom og skred i langt større grad enn det som gjennomføres i dag. Det norske samfunnet må omstilles til å kunne håndtere klimaendringene gjennom en betydelig styrking av både ressursinnsatsen og det sektorovergripende samarbeidet. Vi må gå fra et hendelsesbasert beredskapssystem til forebyggende beredskap.

Klimaendringene er grenseoverskridende, og konsekvensene for matproduksjonen i verden er store. Norge må derfor ta mer ansvar for egen matproduksjon i framtiden, og økt selvforsyning er et politisk vedtatt mål. Ekstremvær og naturkatastrofer truer ikke bare bebyggelse og infrastruktur, men også matjord og dyrka arealer. De siste års naturhendelser har vist hvor viktig det er å opprettholde landbruksareal, kunnskap og muligheter for produksjon av mat i hele landet. NVE har i flere år etterspurt vesentlig økte bevilgninger til flom- og skredsikring, uten å ha fått tildelt dette. Samtidig bevilges det stadig mer midler til gjenopprettende tiltak *etter* at en skade har oppstått. Økte midler til forebygging, og et mer omfattende og koordinert beredskapsarbeid i landet *før* skaden skjer, vil være gunstigere samfunnsøkonomisk sett. På grunn av manglende midler til NVEs sikringsarbeid, blir direktoratet nødt til å prioritere sikring av eksisterende bebyggelse og fare for liv og helse alene. Norges selvforsyningsgrad, matproduksjonsnivå og beredskap, tilsier at det er store behov for at sikring av matjord også prioriteres høyt. Dette er i realiteten kun mulig dersom det bevilges vesentlig mer midler til NVEs sikringsarbeid.

Norges Bondelag ber om at NVE tilegnes større bevilgninger til flom- og skredsikring, og at en del av disse midlene øremerkes til sikring av landbrukets arealer. Dette er helt nødvendig for å sikre god matberedskap i landet. Regelverket for sikringstiltak i landbruket er i dag strengt og komplisert, og søknadsprosessen er omfattende. Det er derfor også behov for at dette gjennomgås – med formål om å forenkle mulighetene for å gjennomføre konkrete tiltak som kan være med på å redusere konsekvensene av de stadig økende klimaendringene i landbruket. Slike tiltak går for eksempel ut på forebygging og plastring av elvekanter, tiltak i tilsigsarealene og masseuttak fra vassdrag.

Bionova

For å oppnå målene i klimaplanen er det nødvendig med kraftfulle virkemidler. Økningen i bevilgninger, kombinert med økte avgifter for veksthusnæringen og tilrettelegging for omstillingstiltak i sektoren, utgjør et positivt skritt i riktig retning. Vi i Norges Bondelag argumenterer sterkt for behovet for betydelig økt finansiering til Bionova, for å sikre en vellykket klimaomstilling i landbruket. En vesentlig del av midlene tildelt Bionova bør øremerkes for jordbruksformål og rettes mot tiltak for implementering av klimatiltak på gårdsnivå.

I dag er det Enova og Innovasjon Norge som forvalter virkemidlene som er etablert for å stimulere til vekst og utvikling i biogassektoren. Enova skal ha ansvaret for industrielle anlegg, mens

Innovasjon Norge støtter biogassproduksjon på gårdsanlegg. Sammenligner vi virkemiddelapparatet i Norge med Danmark og Sverige, er det tydelig at vi er dårligere. Som en konsekvens av dette, risikerer vi at råstoff til biogassproduksjon blir sendt til våre naboland, slik som matavfall og marine råstoff. Med det mister vi muligheten til å skape nye grønne arbeidsplasser. Det er dermed et stort behov for mer investering på etablerings- og investeringsfasen innenfor biogass i Norge, og Bionova bør øremerke flere midler til dette formålet. Dersom dette også skal gjelde for industrielle biogassanlegg, må det tilføres betydelig mer midler for at det ikke skal gå på bekostning av investeringsstøtten på gårdsnivå.

Norges Bondelag mener at det særlig bør fokuseres på å utløse tiltak som for øyeblikket mangler dedikerte virkemidler, men som er anslått å ha en betydelig effekt i Landbrukets Klimaplan. Dette innebærer bruk av metanhemmende tilsetningsstoffer i fôr, avl for egenskaper som reduserer metanproduksjon i vom, bruk av biokull for karbonlagring i jorden og investering til biogassanlegg.

Enova

Ifølge Regjeringen er Enova det mest sentrale virkemiddelet for å støtte teknologiutvikling og innovasjon som vil bidra til utslippskutt og den nødvendige omstillingen til et lavutslippssamfunn. Fondet har over lengre tid hatt støtteordninger for introduksjon av fossilfrie løsninger for tungtransport, kollektivtransport og i maritim sektor, samt for ny lade- og fylleinfrastruktur. I 2017 etablerte i tillegg Enova et program som er rettet mot utslippsfrie anleggsmaskiner. Programmet skal bidra til et bredere tilbud av utslippsfrie maskiner, og til at flere aktører på sikt vil drive utslippsfritt. I 2023 ble programmet oppdatert, samtidig som ikke-veggående transport ble omfattet av omsetningskravet for biodrivstoff. I perioden fram mot 2030 skal både ikke-kvotepliktige avgifter og omsetningskravet gradvis økes, for å redusere utslippene og bidra til at lav- og nullutslippsløsninger blir mer konkurransedyktige. Landbrukets maskinpark dekkes av det samme omsetningskravet og CO₂-avgiften som anleggstransport, men får ikke støtte gjennom noen av Enova sine programmer for grønn omstilling av fossile maskiner.

En målrettet satsing på norsk, grønn landbruksteknologi er helt nødvendig for at landbruket skal kunne omstille sin maskinpark, som en del av Landbrukets Klimaplan. For å muliggjøre dette, må kjøp av nye elektriske- og biogassdrevne traktorer og andre landbruksmaskiner støttes, og det må også bli mulig for norske bønder å ta i bruk ny teknologi – som roboter, droner og annen smartteknologi. Dette vil både kunne bidra til å kutte fossile utslipp direkte, redusere biologiske utslipp og forbedre jordhelse. Samtidig vil det kunne styrke konkurransekraften til norsk mat og landbruk, og skape grunnlag for flere grønne arbeidsplasser innenfor norske landbruksteknologiselskaper.

Norges Bondelag ber om at det etableres et eget jordbruksprogram i ENOVA med hensikt å stimulere til omstilling av maskinparken og økt konkurransekraft for ny, grønn landbruksteknologi. Innføring av en «Pilot-L», med vekt på grønn landbruksteknologi og etter modell av Pilot-E, bør etableres. Dette vil bidra til å gjøre satsing på landbruksteknologi mer attraktivt for etablerte leverandører, og på sikt bidra til at flere gode prosjekter blir realisert.

Tilgang på plantevernmidler

For å styrke landets selvforsyningsgrad og bidra til høyere verdiskaping, er det et mål å øke produksjonen av norsk frukt, grønt og bær. Dyrking av frukt og bær er også en viktig distriktsnæring. Grøntprodusentene er pålagt å vurdere alle alternativer til kjemisk plantevern før det benyttes. Likevel er tilgangen på kjemiske plantevernmidler i enkelte tilfeller avgjørende for å berge avlingene. Vi må unngå at risikoen blir for stor for produsentene, fordi dette på sikt kan gå utover produksjonen. Klimaendringer og nye skadegjørere fører til at vi stadig utfordres, og et viktig verktøy er tilgangen på plantevernmidler. I dag er situasjonen slik at frister for behandling ved godkjenning av nye plantevernmidler ikke overholdes av Mattilsynet. Det er dermed behov for raskere saksbehandling, slik at nye preparater kommer ut på markedet. Vår oppfatning er at mangel på ressurser også fører til at det brukes mye tid på dispensasjoner for midler som ligger til ordinær behandling. I tillegg til å godkjenne plantevernmidler, bør Mattilsynet være en pådriver for å legge til rette for at det tas i bruk ny teknologi på plantevernområdet. Det ligger store

muligheter i å begrense og målrette bruken av plantevernmidler ved hjelp av ny teknologi. Gebyrene for godkjenning av mikrobiologiske preparater, inkludert feromoner, må senkes. Det er et mål å bruke mer biologisk plantevern som kan erstatte noen av de syntetiske plantevernmidlene. Norge har mye høyere gebyrer på dette området enn Danmark og Sverige.

Norges Bondelag mener at det er behov for raskere saksbehandling hos Mattilsynet, slik at nye plantevernmidler i større grad kommer ut på markedet. Mattilsynet bør også være en pådriver for å legge til rette for at det tas i bruk ny teknologi på plantevernområdet.

Dyrevelferd

God dyrevelferd er et av norsk landbruks fortrinn. Dette viktige arbeidet må fortsette for å sikre en enda bedre velferd for dyrene, basert på kunnskap om dyr og praktisk husdyrproduksjon. Det har den siste tiden vært eksempler der dyr ikke har hatt det godt. Det er viktig at Mattilsynet styrkes, slik at de kan gjennomføre gode tilsyn ute hos bonden. Veterinærordningen er en forutsetning for god dyrevelferd, men er under press i flere deler av landet.

Tillit til maten

Som matprodusent er bonden avhengig av at forbrukerne har tillit til hvordan maten blir produsert. Mattilsynet utgjør en viktig del av regulering og kontroll med vår produksjon, og bidrar til å sikre en unikt god dyrehelse med lite smitte, lav antibiotikabruk og god dyrevelferd. Selv om Regjeringen de siste årene har styrket Mattilsynet, har tilsynets budsjetter blitt redusert gjennom en årrekke samtidig som mengden oppgaver har økt. Vi mener at dette fremdeles har konsekvenser for Mattilsynets mulighet til å gjennomføre sitt samfunnsoppdrag.

Mattilsynet

Mattilsynet må ha driftsressurser til å gjennomføre tilsyn med dyrehelse, dyrevelferd og mattrygghet i hele landet, samt ha god beredskap og oppfølging av dyresykdommer. Med ny risiko knyttet til afrikansk svinepest i Sverige og flere langvarige og komplekse hendelser, er en opprustning riktig.

Det er nødvendig at Mattilsynet har tilstrekkelig med ressurser til å fullføre bekjempelse av pågående sjukdomsutbrudd. Tilstrekkelige midler til prøvetaking, både i OK-programmer og i pågående sjukdomsutbrudd, er viktig. Eksempler på slike er storfetuberkulose, CWD, mædi og ringorm. For å lykkes med bekjempelse, er det også avgjørende at erstatningsordningene er gode nok til å sikre at bonden ikke går konkurs som følge av pålagte saneringstiltak. Særlig sårbare er bønder som har gjort større investeringer eller som må øke besetningen i forbindelse med omlegging til løsdrift. Det er behov for en oppdatering av erstatningsregelverket.

Kontroll og veiledning

Stortinget har bedt Regjeringen om å utrede Mattilsynets kontroll og veiledningsfunksjon, samt behov for ressurser for å sikre tilstrekkelig oppfølging av dyrevelferden i landbruket som et av punktene i en dyrevelferdsmelding. I forbindelse med utviklingsprosessen, er det avgjørende at Mattilsynet får tilstrekkelig ressurser for gjennomføring av nødvendige investeringer i digital utvikling, slik at de kan unytte tilgjengelige data, at kompetansen til inspektørene blir bedre, at de kan differensiere regelbrudd, risikovurdere tilsyn og øke effektiviteten på sikt.

Norges Bondelag ber om at Mattilsynet tilføres tilstrekkelig ressurser til gjennomføring av nødvendige investeringer i digital utvikling. Samtidig må Mattilsynet sikres driftsressurser slik at tilsynet ivaretar samfunnsoppdraget, lokal tilstedeværelse og aktivitet.

Veterinærdekning

Landbruks og Matdepartementet, kapittel 1142 Landbruksdirektoratet, post 60

Veterinærdekning er avgjørende infrastruktur for å ha landbruk med husdyrproduksjon i hele landet. Dette av hensyn til dyrehelse, dyrevelferd, trygg mat, miljøhensyn, beredskap og bondens drift. Norges Bondelag får et økende antall henvendelser om mangelfull og manglende

veterinærdekning fra flere steder i landet. Dette gjelder særlig på vakt, da to- og tredelt vakt er utberedt og sårbart. Men det er også et problem innenfor ordinær arbeidstid. Nå ser det i tillegg ut til at det er dalende interesse for å konkurrere om vaktavtaler i næringssterke områder.

I tillegg til å følge opp Regjeringens rapport om tilgang på veterinærtjenester, er det nødvendig å øke både vaktgodtgjørelse og stimuleringstilskudd. Veterinærforeningen har vurdert at det er nødvendig å øke vakttilskuddet med 50 mill. kr. Dette vil øke satsene for deltakelse på vakt og gjøre vakt deltakelse mer attraktivt.

Stimuleringstilskuddet er flere steder avgjørende, både for tilgang på veterinær på dagtid, og for å få nok veterinærer til å drive en forsvarlig vaktturnus. Stortinget har bevilget 34,3 mill. kroner i stimuleringstilskudd for 2023. Kommunene søker om betydelig mer, og Landbruksdirektoratet har vurdert at 76,6 mill.kr. av kommunens søknader oppfyller vilkårene for å motta tilskuddet. Det var derfor et merbehov på 42,3 mill. kr i 2023. Merbehovet er økende og var i 2022 31,4 mill. kr.

For tilskuddsårene 2021, 2022 og 2023 er det etablert en prøveordning der kommunene kan stille krav til vakt deltakelse for veterinærer som mottar stimuleringstilskudd. Ordningen skal evalueres i 2023 og vi er spente på resultatet.

For å dekke kommunenes behov, ber Norges Bondelag om at stimuleringstilskuddet til veterinærdekning økes til 76,6 mill. kroner. Vi ber også om at Regjeringen øker vakttilskuddet.

Kunnskapsdepartementet kapittel 260, post 50

Veterinærhøgskolen NMBU er bygget for å utdanne minst 90 veterinærstudenter per år og innebar en stor investering for samfunnet. Antallet studieplasser bør økes for å møte samfunnets behov, og kapasiteten ligger til rette for 120 plasser. **Norges Bondelag ber om at NMBU får studieplassfinansiering fra Kunnskapsdepartementet til å utnytte kapasiteten.**

Med hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Bjørn Gimming

Sigrid Hjørnegård

Kopi til: Klima- og miljødepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Finansdepartementet		Postboks 8008 Dep	0030 OSLO